

יוני 2020

תא"ל ישראל זמיר (נכטיגל) – מפקדו השמיני של חיל הקשר והאלקטרוניקה, הראשון ממפקדי החיל שהתגייס לצה"ל אחרי מלחמת העצמאות

מאת: אלי"ם (בדימוס) דניאל רוזן

נולד בשנת 1935 בעיירה סמיאטיץ' בצפון מזרח פולין. עלה ארצה ללא הוריו בשנת 1947 והתחנך בקיבוץ נען. בשנת 1955 התגייס לצה"ל, לנח"ל המוצנח. שירת כקצין קשר חטיבתי בחטיבת הצנחנים 35 וכקצין קשר חטיבתי בחטיבת השריון 7, תפקיד אותו מילא במלחמת ששת הימים. בשנת 1968 הוצב לתפקיד מקשא"פ דרום, תפקיד אותו מילא במלחמת ההתשה. בשנת 1972 מונה כעוזר קשר"ר לארגון ומבצעים, תפקיד אותו מילא במלחמת יום הכיפורים. בתחילת 1975 מונה לתפקיד סגן קשר"ר ובספטמבר 1975 הועלה לדרגת תא"ל ומונה לתפקיד קשר"ר, תפקיד אותו מילא עד אוגוסט 1979.

לאחר שחרורו מצה"ל מילא מספר תפקידים בקונצ'רן כור: בשנת 1980 מונה למנכ"ל קרן האלקטרוניקה, יצרן ציוד ללוחמה אלקטרונית; בשנת 1984 מונה למנכ"ל טלכור, יצרן תקשורת למזל"טים ומערכות אלקטרוניקה ביטחוניות; בשנת 1985 מונה למנכ"ל טלרד, יצרנית טלפונים ומרכזיות; בינואר 1986 מונה למנכ"ל חטיבת האלקטרוניקה של כור ובשנת 1994 מונה למנכ"ל תדיראן, תפקיד אותו מילא עד שנת 2000.

תא"ל ישראל זמיר (נכטיגל) מונה כקצין קשר ואלקטרוניקה ראשי בספטמבר 1975, לאחר מלחמת יום הכיפורים. הוא היה הקשר"ר הראשון שהתגייס לצה"ל אחרי מלחמת העצמאות.

ישראל זמיר עבר סדרה ארוכה של תפקידים בחיל. הוא החל את דרכו כלוחם בגדוד הנח"ל המוצנח, עבר קורס קצינים בשנת 1957,¹ שירת כקצין קשר גדודי בגדוד הנח"ל המוצנח וכסגן קצין קשר בחטיבת הצנחנים, ולאחר מכן ביצע מספר תפקידי הדרכה בבה"ד 7. בשנת 1963 מונה לתפקיד קצין קשר חטיבתי בחטיבת הצנחנים 35. לאחר מכן עבר קורס קציני קשר מתקדם וקורס מפקדי פלוגות שריון ומונה כקצין קשר חטיבתי בחטיבת השריון 7, תפקיד אותו מילא ב'קרוב על המים' בצפון² ובמלחמת ששת הימים בקרבות בצפון סיני.

בשנת 1966 נפרסה חטיבה 7 בתל דן וליד כפר הנשיא. הטנקים של החטיבה ביצעו ירי ארוך טווח (כ-10 ק"מ) ובמפגן יוצא דופן של תותחנות טנקים מעולה פגעו בכלי צמ"ה שעסקו במפעל ההטיה הסורי ליד בית'המכס העליון. במהלך סיור מבצעי, בספטמבר 1966, עלה גייפ עם מפקדי חטיבה 7 על מוקש למרגלות המוצב הסורי תל עזזיאת, כ-200 מ' מהעמדות הסוריות. בגייפ – שעלה באש – ישבו המח"ט אלי"ם (לימים אלוף) שמואל גורודיש, קצין האג"ם רס"ן (לימים אלוף) אביגדור

¹ באותה עת, קציני קשר בגדודים לוחמים עברו השלמה חיילית שונה מזו של קציני קשר ביחידות חיל הקשר.
² הקרב על המים' בשנים 1964-1966 היה פעילות ישראלית לסיכול ניסיון סורי להטות את מקורות הירדן (נחל דן, בניאס וחצבאני), כך שלא יזרמו לירדן ההררי בשטח ישראל, אלא יעברו בתעלה מזרחית לכינרת אל הירמון והירדן הדרומי.

(יאנוש) ברגל שנפצע קשה, קצין המודיעין סרן יוסי מיינר וקצין הקשר רס"ן (לימים תא"ל) ישראל זמיר, שנפצעו אף הם. רס"ן זמיר וסרן מיינר הפצועים חילצו את רס"ן ברגל למקום מבטחים, אז פונו במסוק.

ישראל זמיר מספר: "המעבר מצנחנים לשריון לא היה קל – תרבות אחרת, משמעת שונה, יחס בין מפקדים שונה.... חטיבה 7 הייתה 'חוד החנית' של צה"ל, מלחמת ששת הימים הייתה קצרה, עשרה ימים, אך בגרתי במהלך המלחמה בכמה שנים. היו לי רגעים קשים, כאשר נפצעו ונפלו לידי חברים. היו לי רגעי געגועים וחרדה, אך היו רגעי סיפוק. למדתי מהם מערכות השליטה הדרושות למפקדים בקרב. בגמר הלחימה הבנתי מה זה שריון, מה זאת יחידה ומה זאת מלחמה, כאשר המערכת פועלת כמכונה משומנת היטב ומבצעת את משימותיה..."

אחרי מלחמת ששת הימים שירת זמן קצר כרמ"ד תורת חי"ק במקשר"ר ובשנת 1968 מונה לתפקיד מקשא"פ דרום, תפקיד אותו מילא במלחמת ההתשה, ואחרי זמן קצר בתפקיד עלה לדרגת סא"ל. בשנת 1972 מונה כרע"ן מבצעים במקשר"ר ולאחר מכן כעוזר קשר"ר לארגון ומבצעים בדרגת אל"ם, תפקיד אותו מילא במלחמת יום הכיפורים.³ בתחילת 1975 מונה לתפקיד סגן קשר"ר ובספטמבר 1975 מונה לתפקיד קשר"ר ועלה לדרגת תא"ל. שירת כקשר"ר עד אוגוסט 1979.

תקופתו של ישראל זמיר מאופיינת במבצעי ביטחון שוטף רבים בצד עשייה אינטנסיבית ומבורכת. בתקופתו כקצין קשר ואלקטרוניקה ראשי נסוגה ישראל מסיני והחלה להיערך מחדש בקווי 1967 (מבצע רמון), ונחתם הסכם השלום עם מצרים; נערך מבצע 'ליטני' (1978) ומבצע 'כדור הרעם', לחילוץ חטופי אנטבה (יולי 1976). מבצע 'כדור הרעם' היה אבן דרך בחיל הקשר והאלקטרוניקה, עקב התפקיד המרכזי של החיל במבצע והקשיים הטכנולוגיים של אספקת קשר אמין לארץ בפעילות צבאית במרחק אלפי קילומטרים מגבולות המדינה, בשימוש בקשר חד"פס בת"ג. זו הייתה הפעם הראשונה שמטוסי 'ראם' (בואינג 707) הוכשרו כחפ"קים מוטסים. ישראל זמיר מספר על המבצע: "סמכנו על היחידה המבצעת [בעניין הקשר בכוח המבצע, על הקרקע באנטבה]. הבעיה המרכזית של חיל הקשר הייתה להבטיח את הקשר מהמטה הכללי לכוחות, לכל אירוע בלתי צפוי שיקרה על הקרקע, כדי שראש הממשלה יוכל לקבל החלטות. לחיל הקשר היה מערך שידור וקליטה ת"ג, עם אנטנות איכותיות, והקשר למטוסים התבסס על מערך זה."

בתקופה זו הוטמעו בצה"ל לקחי מלחמת יום הכיפורים. הסד"כ הוגדל והוקמו יחידות קשר חדשות; לצורך זה נקלטו חיילי מילואים רבים מחיילות אחרים ועברו הכשרה והסבה למקצועות קשר; הוקמו מפקדות גיס, כמפקדות טקטיות – משימתיות על-אוגדתיות, לשיפור השליטה בקרב הנייד; הוקם בסיס אימונים בצאלים, כבסיס רב-חילי לאימון כוחות היבשה, בה"ד 7 חזר מכפיפות מה"ד לכפיפות מקשר"ר (יוני 1977); הושלמה החלפת ציוד התג"ם הישן (משפחת ה-GRC) בציוד חדש (משפחת ה-VRC),⁴ וברכב פיקוד שולבה מערכת קש"פ חדשה (מח-1782); רכב קשר ורכב פיקוד הוסב מזחל"מים לנגמ"שים; החל תהליך דיגיטציה של מערך הרד"ט, שהפך בהדרגה ממערך אנלוגי למערך ספרתי, תוך שדרוג מערך הרק"שים/תק"שים; מערך הל"א והנל"א הורחב והשתדרג טכנולוגית; כלקח ממלחמת יום הכיפורים, ביטחון הקשר והחסינות ללוחמה אלקטרונית שופרו ללא הכר.

³ בין ההישגים החשובים בתפקידו זה יש להדגיש את נהלי תפעול הקשר והוראות הקשר (הקצאת תדרים ואותות קריאה), שהעמידו לרשות צה"ל את הגמישות התפעולית בהפעלת הכוח הלוחם תוך שינויי צוות וגזרות תוך שליטה מלאה בכוחות, שהוכיחה את עצמה במלחמת יום הכיפורים.

⁴ עקב הוצאת ציוד התג"ם המיושן מהשירות שונה תדר חירום חש"ן (38.5 מה"ץ) לאפיק חירום כללי (55.0 מה"ץ).

תקופתו כקשר"ר התאפיינה לא רק בעיסוק בהווה, אלא במבט קדימה וביזמות מהותיות. במקשר"ר הוקמה מחלקת תכנון ארוך טווח (תא"ט) שיזמה והובילה מיזמים חדשניים, וביניהם 'אבן יקרה' (תשתית תקשורת ספרתית צה"לית),⁵ 'בית היוצרי' (ציוד תג"ס טקטי חדיש) וקשר מרחבי (שלימים נהפך למיזם 'חית טרף' ולאחר מכן 'לורד הריס'). מאמץ רב הושקע בשכנוע המטה הכללי בצורך בהשקעות מהותיות בתחום השליטה והבקרה והתשתיות התומכות, נושא שאז לא היה על סדר היום. מאמץ זה הניב פירות, ואכן, אחרי דיונים רבים וממושכים בצמרת הביטחונית ומחלוקות קשות, אישר הרמטכ"ל רא"ל רפאל איתן את הקמת מערכת 'אבן יקרה', בעדיפות על נושאים רבים אחרים (כמו מיגון צי הטנקים או מערכות שליטה ובקרה), בהשקעות ענק במונחי אותה התקופה.

ישראל זמיר, בעבודת מטה יסודית ושקדנית ובמנהיגותו השקטה והנבונה, היוזמת, רבת העזה אך לא שחצנית, ללא התרברבות, הוביל את החיל בתנופה להישגים משמעותיים בתקופת זמן קצרה, תוך הפנמת לקחי מלחמת יום הכיפורים והערכות נכונה לבאות.

הענקת דרגת תא"ל לישראל זמיר, ספטמבר 1975

מימין לשמאל: אליים (לימים תא"ל) פנחס (פינג) שחר (בלאו), רל"ש הרמטכ"ל סא"ל אבנר שלו, תא"ל ישראל זמיר, רעייתו חדוה וילדיו, הרמטכ"ל רא"ל דוד (דדו) אלעזר

⁵ תשתית ששירתה את כל זרועות צה"ל פרט לחיל האוויר, שהקים במקביל את מערכת 'טריגון'.

חילופי קשר"רים, ספטמבר 1975
תא"ל ישראל זמיר (מימין) מקבל את הפיקוד מידי תא"ל שלמה ענבר (משמאל)

קשר"ר תא"ל ישראל זמיר, טקס חיילים מצטיינים, 1977

קשר"ר, תא"ל ישראל זמיר, סוקר מסדר סיום של קורס קציני קשר, בה"ד 7, 1977

הרמטכ"ל, רא"ל מרדכי (מוטה) גור, והקשר"ר, תא"ל ישראל זמיר
ביקור הרמטכ"ל בחיל הקשר והאלקטרוניקה, 1977

קשר"ר תא"ל ישראל זמיר, טקס חיילים מצטיינים, 1978

שר הביטחון שמעון פרס וקשר"ר, תא"ל ישראל זמיר, 1976

ביקור שר הביטחון בחיל הקשר והאלקטרוניקה

מימין לשמאל: ראש אג"ת אלוף נתי שרוני, מפקד גדוד היקשותותי סא"ל משה קציר, בלתי ידוע, שר הביטחון אלוף (מילי) עזר ויצמן (לימים נשיא המדינה), קשר"ר תא"ל ישראל זמיר

מפגש קשר"רים בחיל הקשר, האלקטרוניקה והמחשבים, אוגוסט 1979

מימין לשמאל, יושבים: קשר"ר נכנס תא"ל צבי אמיד, קשר"ר יוצא תא"ל ישראל זמיר, אל"ם (דימי) יעקב ינאי, אל"ם (דימי) אריאל עמיעד, אל"ם (דימי) זלמן שלו
 עומדים: מפקד מרכז הלי"א אל"ם מיכאל נגל, רמ"ח מחשבים אל"ם אברהם קורן, רמ"ח מע"ן אל"ם יצחק (זכי) זך, סגן קשר"ר אל"ם (לימים תא"ל) מוטי ברדגן, רמ"ח טכני אל"ם אברהם גרנית, רמ"ח אג"ם אל"ם אברהם לביא (ליבל), רלי"ש קשר"ר רס"ל מיכל רבינוביץ, רמ"ח תא"ט אל"ם בצלאל לוי